

Plan de Politiques de Hemnes en Aran (2009-2011)

Conselh Generau d'Aran Sanitat e Servicis Sociaus

Servici d'Informacion e Atencion as Hemnes (SIAH)

Aguest Plan ei resultat deth supòrt deth Govèrn dera Generalitat e der Institut Catalan des Hemnes entar equilibri territorial des politiques damb perspectiva de genre e de hemnes. Se podec hèr gràcies ara subvencion autrejada per Institut Catalan des Hemnes e ath compromís deth Conselh Generau d'Aran .

Indèx.

Presentacion	pag. 3- 4
Entratge	pag. 4- 6
Procès d'elaboracion	pag. 7- 8
Diagnostic	pag. 8- 17
Conclusions	pag. 17- 18
Plan, objectius e accions	pag. 19- 26
Bibliografia	pag. 27
Legislacion en matèria d'igualtat d'oportunitats de hemnes e òmes	pag. 28- 30

Presentacion.

“Es hemnes tostemp èm calades en projèctes o compromisi sociaus. A jo m’agradarie qu'es hemnes joenes auessen mès illusion e per açò pensi que mos cau dar-les supòrt e escotar-les” Hemna aranesa empresària de mès de 60 ans.

Entara elaboracion deth Plan de Politiques de Hemnes d'Aran, se realizèren nombroses entrevistes, enes quaus es hemnes se demanauen: Perqué es politiques de hemnes?, Eth masculisme, encara existís?, En qué e com se pòden tier en compde as hemnes? En aguesta presentacion se sajarà de dar responsa ad aguestes qüestions, en tot explicar era importància entara societat en generau, e en particular entara societat aranesa, dera implementacion dera perspectiva de genre enes politiques publiques.

Es cambis economics, culturaus e sociaus que s'an produsit tant a nivèu globau coma locau an provocat fractures sociaus e crisi de participacion ciutadana. Desparièrs sectors dera poblacion s'an vist privadi de bèra o bères des opcions considerades fundamentaus entath sòn desenvolopament uman. Un d'aguesti sectors ei çò qu'ei constituït pes hemnes, qu'entara sua capacitat reproductiva, entre d'outes rasons, s'a mantengut pendent era màger part deth desenvolopament social sense reconeishença ne avaloracion des sues aportacions, besonhs e opinions. Sense dobte i a agut fòrça auanci economics e sociaus, maugrat tot, ei de besonh revisar es actuaus politiques publiques en tot tier en compde eth punt d'enguarda des hemnes, en tot includir-les en toti es encastres e en toti es nivèus des politiques que s'amien a tèrme ena Val d'Aran, en tot crear es espacis que favorisquen e motiven era participacion e era prenuda de decisions des hemnes en teishut social, politic, culturau e economic.

Eth concèpte de genre hè referéncia a un tipe subordinacion social, qu'ei era que s'a establhit entre òmes e hemnes en sistèma patriarcal. Aquest concèpte utilizat de manèra descriptiva mos permet distinguir es encastres en qué òmes e hemnes desvolòpen es sues activitats e era desiguala avaloracion d'aguestes. Aquesta distincion se percep coma naturau, maugrat tot, eth pròpri desenvolopament des societats actuaus a demostrat que se tracte d'un bastiment culturau e donques non ei inamobile. En tot tier en compde aguesta possibilitat, es hemnes an anat hèn camin en tot hèr sòn espacis de participacion social, politica e economica que contribuïssen a qüestionar era orde patriarcal¹.

Era implementacion dera perspectiva de genre enes politiques publiques implique non sonque era incorporacion des hemnes senon que tanben requerís dera participacion des òmes enes procèssi sociaus e culturaus qu'influïssen en bastiment dera igualtat entre ambdús sèxes. Damb era incorporacion dera perspectiva de genre en tot impulsar cambis a través des politiques publiques, eth Conselh Generau d'Aran potèncie ua societat aranesa mès justa, modèrna e equilibrada.

¹ I a un extensa bibliografia sobre eth concèpte de genre, veir Rubin (1970), De Barbieri, Scott, Lamas etc.

Eth mainstreiming o "transversalitat de genre", un concèpte de recenta aparicion en marc des politiqes d'igualtat d'oportunitats en Euròpa ei en plen desvolopament. Era Union Europèa, assumís era transversalitat coma "estratègia" que cau tier en compde en totes es decisions politiqes². .

Era transversalitat de genre ei quauquarren mès qu'ua estratègia qu'incorpòren es politiqes d'igualtat enes politiqes de salut, educacion, formacion, desvolopament economic, trabalh, servicis sociaus, transpòrts, torisme, joenessa, miei ambient e abitatge. Era transversalitat des politiqes de hemnes ei un compromís que requerís ua implicacion des responsables politics, tecnicos e organizacions sociaus. Signifique "mobilizar" en favor dera equitat eth conjunt de accions e politiqes especificques e generaus.

Dempús der an 2007, era igualtat d'oportunitats entre hemnes e òmes ei un des objectius transversaus dera politica deth Conselh Generau d'Aran, maugrat qu'encara i a fòrça encastres que limiten eth desvolopament des hemnes coma ciutadanes donques que fòrça d'eres demoren recludides en espaci privat e domestic deishant as òmes era responsabilitat publica e sociau.

Eth desvolopament deth Plan a coma objectiu primordiau hèr mès vedibles es besonhs e perspectives des hemnes dera Val d'Aran, ath delà de contribuir en camin dera recuperacion deth protagonisme des hemnes araneses en bastiment d'Aran deth sègle XXI.

Era consolidacion d'aguestes politiqes en Govèrn d'Aran brinde ua possibilitat de corregir es situacions discriminatòries e enriquir era politica actuau damb era perspectiva de genre.

Entratge

“Que mos dèishen hèr, que non mos diguen se qué mos cau hèr” (Hemna treballadora, 33 ans, Vielha 2008)

Era Val d'Aran constituís un territòri qu'a cèrtes caracteristiques que li dan ua

2. *"El desarrollo y la evaluación de los procesos políticos, de modo que una perspectiva de igualdad de género, se incorpore a todas las políticas, a todos los niveles y en todas las etapas, por las entidades y agentes normalmente involucrados en la adopción de medidas políticas"*. La cita sobre la transversalidad es de Escudero Gallegos, Carlota: *"La transversalidad de género en l' Agenda 21 provincial"*, Seminario de Estudios Interdisciplinarios de la Mujer de la Universidad de Málaga, 2007, Pág. 1 y V Plan de Políticas de Mujeres de Cataluña, Pág. 35.

especificitat pròpria. Aguestes an a veir tant damb es sues condicions geografiques – ei plaçat enes Pirenèus centraus, termierèr damb França– coma damb elements dera sua cultura: era lengua de manèra fundamentau. Ath delà d'aguestes caracteristiques geografiques e lingüistiques, era sua istòria recenta a estat condicionada per hèts de caractèr economic, social e culturau qu'an contribuït ara sua transformacion.

Enes ans recents, era zòna a experimentat un desenvolopament economic important que s'inicièc damb era creacion dera estacion d'esquí Baqueira-Beret qu'encetèc un complèxe mecanisme de potenciacion deth torisme que portèc ath bastiment de nombrosi otèls e restaurants. Aguest boom economic a hèt dera val un lòc qu'a desvolopat tota ua gamma de servicis vinculadi ara ostalaria, restauracion e comèrç restacat damb er esquí.

Entà comprèner era situacion des hemnes en territòri mos cau considerar es caracteristiques descrites e híger un seguit de factors qu'ena actualitat transformen era realitat d'Aran. Un d'aguesti ei eth factor demografic, qu'includirie ua varietat de fenomens que cruben ua importància centrau: sus-envielhiment dera poblacion, augment deth taxa de natalitat, migracions comunitàries e extra- comunitàries, es quaus an provocat ua transformacion social importanta ena comarca. Aguesti fenomens demografics an repercutit non sonque en un augment dera poblacion senon qu'ath madeish temps es besonhs dera poblacion s'an incrementat. Er envelhiment dera poblacion a hèt de besonh era aparicion dera atencion personau; era immigracion a contribuït ar augment dera poblacion e es sòns hilhs tanben requerissen de servicis educatius atau coma airaus de léser e espacis pròpris entàs joeni, tament que non sonque s'a agranit eth mercat laborau senon qu'era poblacion exprimís naues demandes: activitats e espacis entàs desparièrs sectors dera poblacion.

Es hemnes dera Val d'Aran non sonque an contribuït ara riquesa deth país senon qu'a través des sues activitats socials tanben an collaborat en desenvolopament social e culturau.

Es hemnes participen e representen sectors socials e politics com ei eth cas dera Conselheria de Sanitat, Servicis Socials e era de Cultura e Ensenhament, en Govèrn deth nòste país. Fòrça dades mos permeten afirmar que plan hemnes que ja se tròben laguens d'associacions, institucions o ben de forma individuau, vòlen hèr ua participacion mès activa en desenvolopament deth territòri tament e com demorarà exprimit en diagnostic.

En definitiva, pòga pòc se preten introdusir ua perspectiva de genre entà pr'amor d'analisar era realitat social e economica d'Aran e arténher eth sòn accés as recorsi existents (eth temps, espaci, informacion, formacion, educacion e temps liure) atau coma era participacion e preséncia des hemnes enes encastres politics, socials, economics e culturaus. D'aguesta manèra se perseguís era sensibilizacion dera societat en çò que tanh ara importanta aportacion des hemnes a toti es nivèus, en tot trincar atau es estereotips de discriminacion per rasons de sèxe e en tot potenciar era accion

positiva. De tota manèra cau contunhar trabalhant per'mor de melhorar era nòsta vida laguens deth miei rurau, d'Aran.

Era preséncia des hemnes en Aran a aumentat un pialèr enes airaus des servicis sociaus, en espitau, ena residéncia geriátrica, enes otèls e restaurants. Mès era sua preséncia tanben se hè presenta en institucions sociaus coma eth "Casau deth Jubilat", es Associacions de pairs e mairs, "Grèmi d'Ostalaria", "Càritas", "Soroptimist", "Associacions Culturau Escunhau", Popar, Donadors de Sang, Voluntariat e eth Conselh Parroquiau.

En sintèsi, es hemnes dera Val d'Aran non sonque contribuïssen damb eth sòn trabalh ara riquesa deth país, senon que mejançant es sues activitats sociaus tanben collabòren ena reproduccion sociau e culturau deth madeish. Maugrat tot, a despièch dera sua ampla participacion, son escassament representades. Quauques dades mos permeten afirmar que fòrça hemnes, ja sigue associades a institucions o de manèra individuau, vòlen auer ua participacion mès activa en desvolopament deth territòri. Es trabalhadores sociaus d'Aran coïncidissen damb aguesta apreciacion e suggerissen eth besonh d'organizar activitats que promòiguen era participacion des hemnes en territòri.

Damb era creacion dera Assemblada Territoriau de Hemnes deth Naut Pirenèu e Aran³, coma part dera Assemblada Territoriau de Hemnes de Catalonha (ATDC) s'impulsa ua naua politica territoriau per part der Institut Catalan des Hemnes que permet ua major participacion ciutadana des hemnes d'Aran e atau er equilibri territoriau laguens de Catalonha.

Damb era intencion de promòir e assolidar era participacion femenina ena Val d'Aran e impulsar eth desvolopament des politiques que tien en compde es besonhs des hemnes s'an realizat es prumèrs passi entara institucionalizacion deth "Conselh dera Hemna", coma un organ participatiu e consultatiu de Servicì d'Informacion e Atencion as Hemnes (SIAH)

Pendent era dusau meitat deth 2008, dempús dera Conselheria de Sanitat e Servicis Sociaus, a través deth SIAH e damb eth supòrt der ICD, se realizèren un seguit

³ Entà que cada territòri assumisque es sues responsabilitats sus era transversalitat des politiques de hemnes e les desvolòpe segons es sues especificitats deth territòri, competéncias corresponentes, eth dia 31 de mai de 2007 s' a constituït era Assamblada Territoriau de Hemnes deth Naut Pirenèu e Aran, coma part dera Assamblada Territoriau de Hemnes de Catalonha (ATDC), damb es objectius de tractar tèmes com: cultura, participacion internacionau, temps e trabalh, atencion, violéncia, modèls de participacion, seguiment dera Lei de Dependéncia e grops de trabalh entà hemnes dera tresau edat.

d'amassades entà difóner, autant eth trabalh deth SIAH, com eth besonh de dar supòrt as associacions e grops de hemnes. Agustè collectius sigueren convocadi pr'amor qu'auien demostrat cèrt interès en participar en "Conselh Generau dera Hemna" en tot seguir era iniciativa deth Conselh de Hemnes de Catalonha. Maugrat qu'aguest encara non s'a assolidat, tant era participacion com eth compromís des hemnes a nivèu individuau, de grop e associatiu, remèrque non sonque eth besonh senon tanben eth desir d' iniciar ua naua estapa autant enes politiqes deth Govèrn d'Aran coma ena societat civila.⁴

Eth "Conselh dera Hemna" serà format pes desparières entitats, associacions e hemnes interessades en desenvolopament e implementacion dera politica d'igualtat entre òmes e hemnes enes encastres politics, economics, sociaus e culturaus dera Val d'Aran.

Procès d'elaboracion

"Non volem participar ena dusau linha, volem èster protagonistes d'Aran"(Gojata aranesa, 15 ans)

Eth Plan de Politiques de Hemnes d'Aran s'amièc a tèrme en tot auer coma referent eth V Plan de Politiques de Hemnes realizades per Institut Catalan des Hemnes. Eth procès d'elaboracion deth Plan de Politiques de Hemnes d'Aran s'inicièc damb era realizacion d'un diagnostic basat enes dades estadistiques e revision bibliografica (er aranés, catalan e espanhòu) que mos facilitèc un apropament as condicions des hemnes ena Val; en relacion ath mercat laborau e as sues caracteristiques, sus eth sòn papèr ena cultura atau coma era sua participacion ena vida sociau e politica.

Es Plans en vigor en Catalonha e Espanha. serviren de marc teorìc e metodologic entara situacion des hemnes, en territòri aranés. Era participacion des hemnes d'Aran e era preséncia des sòns testimoniatsges ena estructura e eth teishut narratiu deth diagnostic e, posteriorament deth Plan, an estat es elements claus entà produir un document a on es votzs des hemnes de desparièrs sectors sociaus e edats demorèssen representades.

Per un aute costat, tanben se realizèren entrevistes individuaus e gropaus dirigides as responsables des institucions oficiaus e personau des madeishes. Tanben s'entrevistèc a hemnes, que, era sua participacion ena vida sociau, culturau, politica e economica, les a convertides en referents sociaus reconeishudi. E tanben as hemnes que viuen en Aran de desparières edats, escolaritat, procedéncia e condicion sociau.

Es dades obtengudes permeteren un apropament ara situacion e as besonhs des hemnes

⁴En totes es amassades assistiren de 15 a 10 hemnes aproximadament.

en cadun des airaus. Atau coma es prepauses que considerèren mès utiles entà prepausar politica d'igualtat a nivèu locau. D'aguesta manèra, pensèrem qu'era investigacion e sistematizacion des donades a contribuït a assegurar e mantier er enfocament de genre coma hiu conductor. Pr'amor dera natura transversau e er enfocament de genre deth Plan der ICD, era sua execucion e cobertura demore emmarcada laguens de Plan d'Accion Sociau (PAS). Eth nuclèu deth document actuau seguís es sies èishi deth V Plan de Politiques de Hemnes der Institut Catalan des Hemnes que s'articulen a través de toti es objectius:

1. Transversalitat.
2. Cambis culturaus que transformen estructures e modèls patriarcaus.
3. Participacion.
4. Reorganizacion des trabalhs e naues politiques deth temps.
5. Qualitat de vida e coesion sociau.
6. Intervencion integráu contra era violéncia masculista.

Un còp acabat eth diagnostic sus era situacion des hemnes en Aran, eth dessenh deth Plan prepausa uns determinadi objectius tà arténehr mejançant era implementacion d'accions e activitats qu'aurien d'èster executades pes desparièrs airaus deth Conselh Generau d'Aran damb competéncias entath sòn desenvolopament. Aguest plan ei eth producte d'un procès participatiu e coma tau, era sua metuda en practica serà objècte d'un seguiment e avaloracion contunhada per part des professionaus deth SIAH.

Diagnostic sus era situacion des hemnes en Aran

Volem un espaci sociau entà nosati e es nòstes familhes (Hemna catalana 40 ans)

Entara elaboracion deth Plan de Politiques de Hemnes en Aran, 2009-2011, se cerquèc era vision sus era vida sociau e quotidiana des hemnes, conéisher es sues prioritats e besonhs atau coma es estratègies utilizades entà arténher es sues mètes enes desparièrs aspèctes dera sua vida. Mejançant eth procès participatiu s'a rescatat eth sòn protagonisme en toti es encastres que fòrça còps passe distrèt entada eres e entara societat. Era reflexion sus es estudis publicadi sus Aran e territòris similars e es entrevistes realizades mos permeteren ua vedença deth contèxte dera Val d'Aran.

Aguesta coneishença mos ajudèc a conformar un mapa sus çò que s'a realizat des de laguens des desparièrs institucions e sus era diuersitat de besonhs qu'an exprimit es pròpies hemnes. Es hemnes entrevistades an afirmat eth sòn lideratge en suenh dera familha, mainatges, malauts e persones granes, atau coma ena economia domestica. Totes aquestes activitats impliquen ua contribucion ara societat, maugrat açò fòrça còps passen desaperebudes e era sobrecarga afècte ath benestar e era salut des hemnes. Un des elements ei era pòga disponibilitat de temps entada eres madeishes e entath sòn pròpri suenh.

Tanben existís tension entre es hemnes que son inserides en mercat laborau e enes quaus an més de 60 ans. Encara que compartissen era dificultat entà gestionar de manèra equilibrada es sòns besonhs en encastre dera vida familiara: hèr es crompes, suenhar as hilhs e encuedar-se'n dera familia e dera casa. Aguest desequilibri en us deth temps a influït ena dificultat de participar més activament enes activitats publicques e d'incidir eth toti es encastres dera vida social, politica e culturau dera Val.

Encara qu'es entrevistades mos an comentat que son es hemnes es més comprometedes tà impulsar er associacionisme, eth voluntariat e eth cooperativisme, es hemnes de desparièrs rengs d'edat (adolescentes, joenes, adultes, adultes e gent grana) exprimiren eth besonh de poder compdar damb més espacis publiccs que les permeten amassar-se, compartir experiéncias e cercar estratègies conjuntes entà melhorar es sues condicions de vida.

Poblacion femenina en Aran e situacion deth mercat laborau .

“Soent non mos demanen se qué volem hèr, ara vos ac dideram” (Hemna aranesa 53 ans)

Eth desenvolopament deth mercat laborau comencèc un complèxe mecanisme de potenciacion deth torisme. Activitat qu'a generat ua demanda de man d'òbra non sonque entà trabalhar ena cosntruccion senon tanben entà cercar trabalh en tota era gamma de servicis pròpris dera ostalaria e dera restauracion. Actuauments, maugrat era crisi economica, eth mercat laborau a contunhat virant ath torn des activitats deth torisme.

En Aran viuen 4. 460 hemnes en tot representar era meitat dera poblacion totau. Era major densitat ei en Vielha, Les e Bossòst.

Poblacion 2006. Per sèxe e grops d'edat

	0-15	16-24	25-44	45-54	65 i més	Total
Òmes	746	507	2.031	1.197	483	4.964
Hemnes	650	496	1.694	1030	590	4.460
Totau	1.396	1003	3.727	2.227	1.073	9.424

Hònt: Anuari estadistic de Catalonha 2008. Generalitat de Catalonha. Institut Estadistic de Catalonha, Barcelona, 2008

Ei ena varietat de servicis vinculadi ath torisme e ath comèrc a on s'an anat inserint es hemnes. Era taxa d'activitat segontes era edat e eth sèxe (taula següenta) mos illustre

damb mès detalh sus eth procès dera progressiva incorporacion dera hemna ath mercat de trabalh, maugrat qu'encara ei luenh dera paritat d'activitat laborau entre sèxes. ⁵

Taxa d'activitat per edat e sèxe per 100 ab. de 16 ans e mès (2001)

Àmbit	ÒMES				HEMNES			
	16 a 29 ans	30 a 44 ans	45 a 59 ans	60 ans e mès	16 a 29 ans	30 a 44 ans	45 a 59 ans	60 ans e mès
Aran	73,5	94,8	86,3	13,3	60,8	78,4	66,0	7,5
Catalonha	73,5	93,3	86,4	14,4	65,3	74,7	51,4	6,1

Hònt: Diagnòsi sus era situacion des hemnes enes comarques de Lhèida. 2008: p.65

Era Val d'Aran ei un destin toristic per excelléncia deth quau se derive ua clara especializacion en sector servicis damb 94% des trabalhadores.

Aucupacion per profession e sèxe entre era poblacion femenina de 16 ans e mès (CC94) (2001).

ÒMES	HEMNES
------	--------

⁵ Vielha e Mijaran, padró de poblacion, 1/07/2008.

Poblacion Totau: 5. 673 100,0%, Hemnes 2.618 46%

Hònt: Secretaria entara Immigracion, Generalitat de Catalonha. Chifres provisionaus

Es Bòrdes, padró de poblacion, 26/01/2009

Poblacion Totau: 248 Hemnes: 117

Naut Aran, padró de poblacion, 26/01/2009

Totaus Hemnes: 712

Bossòst, padró de poblacion, 26/01/2009

Poblacion Totau 1255 Hemnes: 598

Agricultura	Indústria	Construccion	Servicis	Agricultura	Indústria	Construccion	Servicis
3,61	7,44	25,53	63,42	0,43	3,10	2,25	94,22

Hònt: Diagnòsi sus era situacion des hemnes enes comarques de Lhèida, (p.73)

Tanben an arribat ena Val hemnes en tot cercar gessudes laboraus pendent es sasons d'iuèrn/estiu e/o acompanyant as sues parelhes. En aquest grop s'i tròben , entre d'autres, hemnes joenes de Catalonha, País Basc, Galícia, etc., e hemnes immigrantes damb representacion e lòc de procedéncia mostrada ena taula següenta.

Percentatge de poblacion femenina per nacionalitat (granes regions) (2006)

Poblacion Femenina							
Àmbit	Espanha	Union Europèa	Resta Euròpa	Àfrica	Amèrica deth Nord e Centrau	Amèrica deth Sud	Àsia Oceania
Val d'Aran	84,3	2,6	4,3	2,1	0,7	5,9	0,1
Naut Pirenèu e Aran	88,8	2,5	2,3	0,9	0,6	4,7	0,1
Lhèida	89,5	0,8	3,4	3,0	0,4	2,5	0,3
Catalonha	88,6	1,7	1,4	2,3	0,8	4,4	0,8

Hònt: Diagnòsi sus era situacion des hemnes enes comarques de Lhèida, 2008:119

Ei de besonh tier en compte qu'era actuau situacion de crisi càmbie eth panorama economic des localitats e qu'aquest hèt repercutís ena distribucion dera poblacion, ena direccion des fluxes migratòris, en cambi d'activitat laborau e en increment dera vulnerabilitat e deth risc d'exclusion.

Segontes donades deth Grèmi d'Ostalaria dera Val d'Aran, (en gèr, 2009), ena sason d'iuèrn 2007/2008 se heren 178 contractes a hemnes e 215 a òmes e ena sason de 2008/2009, enquia gèr , 153 contractes a hemnes e 171 a òmes. Çò que poderie reflexar

qu'es hemnes pèrden es sòns lòcs de trabalh deuant era disminucion dera contractacion masculina en bastiment ⁶.

	Ostiu 2007	2007/2008	Ostiu2008	2008/2009
Hemna	149	178	106	153
Òme	118	215	115	171

Hònt: Grèmi d'Ostalària dera Val d'Aran, (gèr, 2009). Elaboracion pròpia.

Es hemnes, tot soent, trabalhen en tot aucupar lòcs com crambères d'estatge, crambères, assistentes de crambères, assistentes de codina e recepcionistes e assistentes de recepcion. Ara ora de contractar personau maugrat que formaument non se hè distincion de sèxes, es caps de codina son generaument òmes e en tot depèner des establiments an preferéncia es òmes entà bères activitats, per exemple lauaplats (pera granor des coquèles) e en cas de crambères tostemp se preferís as hemnes ⁷.

Conciliacion dera vida laborau e personau.

“Es hemnes tostemp auem trabalhat laguens e dehòra de casa, mès dilhèu auem explicat pògui còps çò qu'auem hèt” (Hemna aranesa 70 ans)

Es hemnes que trabalhen en airau deth comèrç contemplan era conciliacion laborau damb era familha a través dera possibilitat de dinar damb era familha, (es comèrci barren entara ora de dinar) mès, an dificultat ara ora de hèr es crompes entara casa. Entàs hemnes que trabalhen ena ostalària era principau dificultat ena conciliacion dera sua vida familiara e laborau ei eth tipe d'oraris qu'aufrís eth sector deth torisme; aguesti oraris les impedissen passar temps damb era familha e eth temps liure lo aucupen es trabalhs domestics.

D'un totau de 73 entrevistades, 50% exprimic un mauestar pr'amor deth hèt qu'eth pes des trabalhs domestics les impedís era possibilitat de dedicar mès temps as activitats que les agraden e a compartir-lo damb es persones estimades. Se manifestèc era insatisfaccion de constatar que mentre es sues parelhes repòsen, eres realizen es trabalhs domestics que son responsabilitat d'ambdús.

⁶ Eth sector de bastiment da trabalh ath 26% des òmes. Dmb era crisis economica s'an barrat bères ues des granes empreses constructors.

⁷ Grèmi d'Ostalària dera Val d'Aran, (gèr, 2009)

Taxa d' activitat segontes era edat e eth sèxe per 100 ab. de 16 ans e més (2001)

ÒMES					HEMNES			
Àmbit	16 a 29	30 a 44	45 a 59	60 més	16 a 29	30 a 44	45 a 59	60
Val d'Aran	73,5	94,8	86,3	13,3	60,8	78,4	66,0	7,5

Hònt: Diagnòsi sus era situacion des hemnes enes comarques de Lhèida. 2008: p.65

Taxa de poblacion dedicada as trabalhs de casa segontes eth sèxe e era edat per cada 100 abitants (2001)

	ÒMES				HEMNES			
Àmbit	16-29	30-44	45-59	60	16-29	30-44	45-59	60
Val d'Aran	0,25	0,45	0,26	1,00	6,32	18,46	23,49	18,16

Hònt: Diagnòsi sus era situacion des donades enes comarques de Lhèida (2008:88)

En tot analisar es donades per segments d'edat, se pòt apreciar qu'eth percentatge d'òmes dedicadi as trabalhs domestics ei minim e va creishent a mesura qu'aumente era edat, enes hemnes açò sonque se da enquiath segment de 45 a 59 ans, donques que dempús aguest percentatge baishe.

Era màger activitat laborau des hemnes ei ena franja de 30 a 44 ans, era plea edat reproductiva, de çò que se pòt dedusir ei qu'es activitats laboraus des hemnes non disminuïssen damb eth suenh des hilhes e hilhs. Es hemnes entrevistades perceben es trabalhs domestics coma ua carga tradicionau, mès confien ena possibilitat de transformar aquesta situacion a través d'un cambi ena educacion des sues hilhes e hilhs.

Totes eres afirman qu'era parelha a de compartir es trabalhs domestics, eth suenh e educacion des hilhs. Quaqu'uns des elements claus entà fomentar era màger participacion des hemnes ena vida economica, social e politica d'Aran depenerà des institucions, es hilats socials de hemnes e dera possibilitat de gestion deth temps liure.

Dempús deth SIAH s'an realizat jornades sus eth trabalh autonòm, era microempresa e s'a aufrut assessoria legau e laborau entàs hemnes deth territòri, mès es testimoniatge soslinhen que manque informacion e ua plataforma mès institucionau a on vessar es inquietuds e besonhs. Es hemnes reitèren eth besonh de compdar damb espacis de supòrt entà ajudar-les ena recèrca d'aucupacion.

Encara que hè un an des deth SIAH s'impartís setmanament un cors d'alfabetizacion digitau, de totes formes as hemnes les resulte insufisent e demanen mès facilitats e accés public as naues tecnologies entà aplicar-les e era recèrca e melhora dera aucupacion.

Totes es hemnes entrevistades, atau coma es hemnes que participèren en talhèr sus formacion laborau organizada des deth SIAH, reïterèren eth sòn interès entara realizacion d'un talhèr sus entratge ath mòn laborau entà trabalhadores.

Cultura, participacion sociau e politica.

“Jamès ua persona pòt desbrembar es sòns origines e es hemnes èm es que mes lutam pera nòsta identitat e era nòsta cultura” (Hemna aranesa 45 ans)

Es hemnes d'Aran an estat e son un pilar dera vida sociau e culturau. Eth trabalh des hemnes se reflectís en teishut associatiu e enes desparières hèstes dera val. Es hemnes an impulsat damb era sua activitat quotidiana e professionau era creacion d'organizacions sociaus (AMPAs, SOROPTIMIST, POPAR, CARITAS); an suenhat e fomentat es tradicions culturaus en tot dar-les un lòc en present (Fondacion Privada Etnologica dera Val d'Aran, Musèu dera Val d'Aran); an mantengut es còlhes e es balhs populars tradicionaus e an impulsat eth teatre, e eth teatre infantil. Ath delà, non sonque an estat es transmissores dera lengua mairau, senon que tanben, bèri grops de hemnes contribuïssen a mantier era lengua aranesa a través d'expressions literàries (teatre, novèlla, poesia, vidèu e naua tecnologia) e atau a través dera lengua desenvolpen relacions damb toti es territòris de lengua e cultura occitana.

Un des interèssi exprimidi ei eth dera recuperacion dera istòria des hemnes dera Val. Recuperar es experiéncias de generacions especificas de hemnes en bastiment d'ua istòria compartida sus era quau an anat prenent forma es experiéncias e relacions actuaus. Fòrça hemnes coïncidiren en transmèter qu'an plan pògues possibilitats de participacion ena vida sociau pr'amor deth hèt que les cau aucupar-se deth suenh des mainatges, gent grana e discapacitats; ara dedicacion que les exigís eth trabalh remunerat e eth trabalh domestic.

Totun, tròben motivacion e temps èxtra entà participar en activitats relacionades damb era salut e era educacion des sòns/sues hilhs/es. Segons eth testimòni d'ua hemna entrevistada, es hemnes des pòbles dera Val, atau coma es suedes familhes, an de besonh (pr'amor deth clima) espacis sociaus adaptadi, a on poguen celebrar des d'un neishement enquia impartir un talhèr de teatre. Entàs mairs damb hilhs petiti resulte dificil participar ena vida sociau, pr'amor qu'an de besonh espacis cobèrts a on poder demorar damb es sòns hilhs e amassar-se damb d'outes hemnes. Expressèren eth besonh d'informacion, ua pagina web e un espaci fisic. Impulsar er usatge des naues tecnologies ei un veïcul **d'empoderament** des hemnes. Er usatge d'internet hè possible compartir opinions e crear naua hilats sociaus de hemnes.

Ena Val, es espacis destinadi as adolescents e joeni maugrat que siguen mixtes, son percebudi pes adolescents com lòcs tà gojats. Ath delà, non senten qu'es activitats existentes reflectisquen es sòns interèssi. Era escassa participacion e er interès ena vida sociau e culturau qu'expressèren aguestes joenes ac atribuïssen ara manca de

compromís, d'informacion e de motivacion.

Es hemnes entrevistades majors de 35 ans son es qu'expressèren un major interès en cercar formes de participacion sociala. A compdar d'aguesta edat son mès actives e son interessades en crear nauvi orizons ena vida sociala d'Aran. Tanben existís un grop de hemnes qu'a influït ena vida sociala aranesa e qu'organize diuèrses activitats. Se tracte de hemnes majors de 45 ans, damb eth temps melhor organizat e damb ua major seguretat

economica. Entre aquestes hemnes n'i a de representantes des associacions de pairs e mairs, mèstres, professores e d'auti professionaus.

Fòrça des entrevistades coïncidiren en expressar eth sòn desir de participar mès entà consolidar e fomentar eth teishut sociala, mès afirmèren que non tròben grops de supòrt damb es quaus poder gèsser e compartir. Soslinhèren coma problèma era manca de difusion dera informacion amassa damb es pògui hilats de supòrt entre hemnes. Era madeisha situacion siguec expressada pes hemnes veudes e es mairs soltères, es quaus avalorèren e reconeisherèn era importància dera participacion sociala mès dideren que non compden damb informacion ne saben de quina manèra pòden participar. Eth sòn interès ena participacion sociala se base en compartir es dificultats dera vida e en poder dar supòrt a d'aves hemnes ena sua madeisha situacion.

Es hemnes immigrades entrevistades remerquèren qu'es corsis (alfabetizacion digitau) e es sessions d'acuelhuda e d'aves activitats organizades des deth SIAH son reconeishudi coma espacis entà compartir entre hemnes. Remerquèren qu'eth cors d'alfabetizacion digitau, a estat er unic espaci a on an coïncidit hemnes de desparièrs païsi que demoren en Vielha. Eth compartir ua activitat comuna les a permetut coneisher-se e expliquèren que non se tracte sonque de corsis, senon d'espacis de reünion a on aprenen e compartissen sus era vida.

Se pòt concludir qu'es diuèrsi corsis, era acuelhuda e er aranés, constituïssen entàs hemnes immigrantes ua clau entara sua pròpria autoestima e un camin de cap ara obtencion d'ua major autonomia. Es hemnes immigrantes dan supòrt ara iniciativa des corsis d'idiòmes e es sessions d'acuelhuda que considèren un estrument poderós en encastre familiar e sociala. Ath delà de constituïr un lòc entà compartir damb d'aves hemnes, pòden parlar sus es sòns problèmas coma hemnes immigrantes. Maugrat açò, era sua participacion ena vida sociala se ve limitada pes oraris laboraus. Era majoria des hemnes entrevistades coïncidiren en besonh de refortilhar es grops associatius de hemnes a través d'un espaci e activitats damb oraris adaptadi as responsabilitats laboraus e domestiques.

Participacion e preséncia ena vida politica.

“Es hemnes joenes non saben com auem viscut, mos cau explicar çò qu'an hèt es nòstes

mairs” (Hemna galhèga, 80 ans)

“Non mos mos cau conformar damb un nivèu inferior as nòstes possibilitats, non, auem de superar es nòstes pòurs, en tot saber que mos guarden e a rebrembar-mos a nosates madeishes qu'èm viues e èm esdegades e parières as auti.(Hemna immigrada 40 ans)

S'er univèrs d'accion entàs hemnes lo constituís era casa e er entorn des relacions familiars, se pòt comprèner que perceben qu'eth mon dera politica sigue entàs òmes e qu'age pòc a veir damb eres. Maugrat açò, eth Conselh Generau d'Aran a agut a dues hemnes damb eth cargue de sindica e actuaument i a ua vicesindica qu'ath delà ei Conselhèra de Sanitat e Servicis Sociaus e ua Cap de Cultura e Politica Lingüistica. Entàs hemnes araneses de mès de 50 ans siguec fòrça malaisit incorporar-se ara politica, degut en part ara educacion religiosa ena quau non se fomentaue era sua preséncia e era sua votz en encastre public, en tot demorar relegada as espacis domestics.

Per un aute costat, soslinhèren que maugrat que cada còp i a ua major preséncia des hemnes ena politica, eres non sòlen arribar enes lòcs ens quaus se prenen es decisions. Era situacion actuau se ve rebatuda a través des següentes estadistiques recuelhudes ena Diagnòsi sus era situacion des hemnes enes comarques de Lhèida. 2008, a on s'afirme qu'era Val d'Aran non a cap baïessa e ath delà ei era comarca damb eth percentatge mès elevat de municipis sense còssos hemnes(44,44%). Quate des nauï municipis non an hemnes laguens deth sòn organisme municipau.

Àmbit	Baïles	Baïesses	Municipi	%Hemnes
Val d'Aran	9	2	9	22,00

Font: Diagnòsi sus era situacion des donades enes comarques de Lhèida. 2008: p.55

Còssos per comarques

Àmbit	Còssos	Còssos hemnes	Totau	% Hemnes
Val d'Aran	44	11	55	20,00

Hònt: Diagnòsi sus era situacion des hemnes enes comarques de Lhèida. 2008: p.56

Distribucion per sèxe des cargues elèctes des Conselhs Comarcaus

Àmbit	Còssos	Còssos hemnes	Totau	% Hemnes
Val d'Aran	12	1	13	7,70

Hònt: Diagnòsi sus era situacion des hemnes enes comarques de Lhèida. 2008: p.60

Incentivar era participacion des hemnes enes encastres de decision publica e refortilhar era sua preséncia damb era capacitacion sus era perspectiva de genre e lideratge femenin ei ua des formes entà arténher era paritat e disminuïr era desegalitat d'oportunitats entre hemnes e òmes ena participacion politica.

Atencion sociosanitària e salut.

“Tot çò que viuem ac experimentam prumèr en nòste còs, mos cau suenhar entà poder víuer pleaments coma hemnes” (Hemna catalana 53 ans)

Es hemnes entrevistades reconeishen er esfòrç des politiques sanitàries entath suenh dera salut. Expressèren era gratitud damb eth servici de pediatria, e damb eth servici de ginecologia. Es qu'an agut hilhes/s recentaments prepausen dar un supòrt as politiques sanitàries entà arténher ginecològues/ginecolòcs e lheuadores fixes d'aguesta manèra es futures mairs poirien establir ua relacion de major confiança abantes e dempús deth part.

Maugrat aguesta reconeishença, fòrça des hemnes entrevistades expressèren un mauestar sus era qualitat deth tracte ena atencion qu'an rebut enes servicis sanitaris. Aguest qüestionament a a veir damb practiques relacionades damb eth respècte ath còs e era intimitat des usatgères. Un des elements destacadi ei eth besonh de promòir eth principi de confidencialitat ena estructura administrativa e d'atencion as persones.

Tant entath sector des professionaus des servicis sociaus coma entath personau sanitari s'a exprimit eth besonh de compdar damb ua orientacion e/o formacion en perspectiva de genre que permite melhorar era qualitat e comprenença des desparièrs besonhs des hemnes que van tad aguesti servicis. Per un aute costat, s'a prepausat eth besonh de promòir activitats de prevencion de risc d'exclusion sociau entre era poblacion en condicions de vulnerabilitat. En aguesta franja se pòden plaçar es hemnes adolescentes, discapacitades e hemnes de mès de 80 ans. E en aguest sentit, tanben proporcionar servicis de supòrt as hemnes que realizen activitats de cuedadores damb familiars grani e/o discapacitats. As hemnes jones les agradarie gaudir de talhèrs a on se tractèssen tèmes coma era maternitat e era responsabilitat ath torn des hilhs; tanben se suggeric era organizacion de charrades entàs dus sèxes entà desvolopar naues formes de relacion que se basen mès ena nocion de compartir, e sus planificacion familiara.

Espòrt.

“Mos agradarie gaudir de mès activitats entà hemnes e mainatges” (Hemna argelina 35 ans)

Era manca de temps ei eth principau inconvenient entara participacion enes desparièrs espòrts. Era aufèrta actuau pendent iuèrn e estiu les resulte interessanta mès prepausen activitats guidades entàs hemnes pendent tot er an. (Totes es propòstes includissen as òmes.)

Ath delà dera manca de temps se prepausèc era creacion d'un centre excursionista a on

se pogue hèr espòrt damb tota era familha. Condar damb monitors e guides entàs rotes qu'agen en compde es possibilitats economicas des hemnes e es familhes. Auer era possibilitat de cambiar era casa per aire liure, parlar damb d'aites hemnes e auer ua rason entà gèsser de casa. Existís ua grana diferéncia ena participacion esportiva entre es hemnes enquia 24 ans e es mès granes de 40. Es hemnes a compdar de 40 ans cerquen formes entà suenhar era sua salut a través der exercici físic e es menors de 24 ans ven en espòrt ua forma de guanhar-se era vida e/o hèr un espòrt que les satisfè.

Violéncia masclista.

En Aran s'aplique eth protocòl deth registre des hemnes que patissen era violéncia masclista. Ena identificacion intervien es Mossos d'Esquadra, es Servicis Sociaus, urgéncias der Espitau de Vielha e Servici d'Informacion e Atencion ara Hemna (SIAH).

Era aplicacion deth protocòl non tostemp resulte facil entàs agents institucionaus. Aquesta problematica requerís ua comprenença majora a on era perspectiva de genre e era sua implementacion enes institucions comprometudes. Es hemnes entrevistades reconeishen era existéncia de violéncia des òmes envèrs es hemnes, maugrat açò desconeishen es mecanismes de com afrontar-les e tipas de violéncia e matractament. Existís era tendéncia a considerar qu'era violéncia ei un problèma que patissen es autes hemnes, sustot es immigrantes. Accèpten qu'era violéncia psicologica ei lèu lèu abitau e dificilament reconeishuda, mès era violéncia física non la cren possibla en Aran actuaument. Tanpòc coneishen formas de denonciar-la.

A través deth SIAH se balhe eth supòrt psicologic as hemnes que son victimas dera violéncia masclista, tanben dispòsen d'un servici de traduccion/interpretacion per part des agents d'acuelhuda e s'aufrís informacion complida sus eth tèma. D'aguesta manèra se contribuís a impulsar era autonomia des hemnes en territòri.

Conclusions.

Era analisi diagnostic qu'auem elaborat mos permet afirmar que cau hèr un trabalh en hilat. Es objectius que s'artenhen an d'èster frut d'un trabalh en equipa ben coordinat des dera administracion deth territòri. I a uns clars e principaus objectius en cada airau e ath madeish viatge accions dirèctes en camp dera comunicacion, eth supòrt ara hemna, coneishença (aprèner) e era conciliacion dera vida familiara e laborau: es accions des dera administracion seran mejançant activitats, talhèrs, charrades, espacis de hemnes e promòir er associacionisme.

En modèl economic actua, eth trabalh remunerat constituís ua activitat imprescindibla entà garantir non sonque era reproduccion sociau senon que tanben constituís ath delà un factor d'integracion e insercion individuau. En aquest sentit es objectius que vòlen inclúir em plan de politiquas de hemnes en generau son:

- Facilitar era incorporacion des hemnes en mercat laborau .
- Proporcionar informacion e coneishença sus er entorn laborau, quines son es possibilitats reaus d'aucupacion en municipi e territòri.
- Avalorar es manques e potencialitats que compden damb eth grop o collectiu .
- Proporcionar coneishença e informacion sus es institucions e hilats de supòrt entara insercion laborau .
- Apréner a utilizar es naues tecnologies entà arténher e melhorar era aucupacion .
- Crear un hilat de supòrt entre eth collectiu objècte dera accion .

Eth diagnostic tanben recuelh er interès des hemnes emprenedores, es dificultats, es motius e es caracteristiques. Es hemnes que son emprenedores destaquen es dificultats d'insercion laborau pr'amor de motius de genre, edat e/o origen.

Encara qu'era incorporacion dera hemna en mercat de trabalh ei un fenomen generalizat, era situacion **d'inegalitat** e precarietat sembla èster ua des caracteristiques permanentes. Entre es problèmes actuaus mès importants dera nòsta societat s'an soslinhat es dificultats d'accès ara aucupacion e es indèx de praubesa. Ambdús problèmes tendissen a concentrar-se entre era poblacion femenina.

Era aucupacion femenina serie caracterizada per un naut percentatge d'aucupacion en sectors competitius e de baisha remuneracion, damb pògues oportunitats de promocion e dolentes condicions de trabalh; damb predominança ena modalitat d'aucupacions temporaus e damb ua trajectòria laborau mès accidentada influïda pes sues responsabilitats familiars.

En marc deth plan de politiques de hemnes tanben se prepausa recuperar e difóner era memòria istorica, rescatar es experiéncias e es estratègies entà suberviuer que sigueren utilizades e utilizen es hemnes d'Aran. Non sonque pr'amor que contribuïssen ara coneishença dera nòsta istòria, senon que tanben pr'amor qu'aguestes petites istòries neurissen era vida deth collectiu. En eres, ath delà deth patiment e negacion, trobam era dignitat, eth coratge e era luta entà sostier e transméter es valors que hèn possibla ua vida sociau democratica.

Pr'amor qu'es politiques de hemnes siguen aplicades a totes es accions deth Conselh Generau d'Aran s'impulsarà:

- Era investigacion sus coma es politiques publiques incluiràn era perspectiva de genre enes sòns plantejaments e accions.
- Era formacion des tecnicos/ques sus apropament de genre e se tractarà de sensibilizar tant as administracions com ara ciutadania en generau.
- Era coordinacion e era cooperacion institucional.
- Er usatge deth lenguatge non-sexista.

Objectius	Actuacions concretes	Airaus municipaus responsables	Entitats Compro...
<p>Impulsar e assolidar era perspectiva de genre e era transversalitat en toti es encastres dera Administracion deth Conselh Generatu d'Aran.</p>	<p>1.1. Incorporar a nivèu d'Aran eth besonh d'elaborar es donades estadistiques dera poblacion damb categories hemnes/òmes</p> <p>1.2. Organizar seminaris descentralizadi entre es diuersi ajuntaments e pedanies sus politica d'igualtat e perspectiva de genre.</p> <p>1.3. Includir as plans de formacion deth Conselh e es ajuntaments còrsi de formacion d'apropament de genre e igualtat d'oportunitats.</p> <p>1.4. Corsi de formacion destinat ath personau de toti es airaus d'intervencion damb era fin d'atier es besonhs especifics des hemnes</p> <p>1.5. Impulsar er us non-sexista deth lenguatge as documents elaboradi pera administracion publica</p>	<p>Conselh Generau d'Aran Gabinet de Comunicacion</p> <p>Servicis Sociaus</p> <p>Conselh Generau d'Aran</p> <p>Servicis Sociaus</p> <p>Servicis sociaus Gabinet de Comunicacion</p>	<p>Conselh C... d'Ar... Institut Ca... Hem...</p> <p>Conselh C... d'Ar... Servici Ar... Sal...</p> <p>Conselh C... d'Ar...</p> <p>Conselh C... d'Ar... Servici Ar... Sal...</p> <p>Conselh C... d'Ar... Servici Ar... Sal...</p>
<p>2. Impulsar era incorporacion, era permanéncia e era promocion des hemnes en mercat laborau</p>	<p>2.1. Impartir còrsi de formacion entà hemnes as nau sectors laboraus (miei ambient, desvolopament sostenible, naues tecnologies, eca)</p> <p>2.2. Elaborar ua guida de bones practiques sus era conciliacion dera vida familiara e entàs empreses e es institucions.</p> <p>2.3. Establir un distintiu de reconeishença as empreses que promòu era conciliacion e</p>	<p>Cultura e Politica Lingüística. Torisme, Comèrç e Transpòrts. Innovacion e Empresa</p> <p>Torisme, Comèrç e Transpòrts</p> <p>Torisme, Comèrç e Transpòrts</p>	<p>Conselh C... d'Ar...</p> <p>Conselh C... d'Ar...</p> <p>Conselh C... d'Ar...</p>

	<p>planifiquen politiquas d'igualtat</p> <p>2.4.Crear borses de trabalh en Internet entar escambi d'ofèrtas e demandas de trabalh entàs hemnes</p> <p>2.5.Realizar campanhas de divulgacion des dreus laboraus des hemnes</p>	<p>SIAD/Servicis Sociaus/ Torisme, Comèrç e Transpòrts</p> <p>SIAD/Servicis Sociaus/ Torisme, Comèrç e Transpòrts</p>	<p>Conselh C d'A</p> <p>Conselh C d'A</p>
<p>3. Promòir era activitat empresariau des hemnes</p>	<p>3.1. Aufrir informacion, assessorament e supòrt entara creacion de microempresas dirigides e organizades per hemnes.</p> <p>3.2. Sostier a projèctes empresariaus, societats e cooperatives.</p> <p>3.3. Impulsar era creacion d'ua pagina WEB e d'un banc de donades de hemnes empenedoras entà compartir experiéncias e cercar collaboracions entre erez.</p>	<p>SIAD Torisme, Comèrç e Transpòrts</p> <p>SIAH Torisme, Comèrç e Transpòrts</p> <p>Torisme, Comèrç e Transpòrt</p>	<p>Conselh C d'A</p> <p>Conselh C d'A</p> <p>Conselh C d'A</p>
<p>4. Impulsar era activitat economica e laborau des hemnes en encastre des cooperatives agroecologiquas</p>	<p>4.1. Sostier ara creacion e organizacion de cooperatives de hemnes dedicades ara recuperacion dera tradicion alimentària aranesa.</p> <p>4.2. Dar supòrt as activitats organizades peth Departament de miei ambient en relacion ara formacion des hemnes en encastre dera sostenibilitat e des recorsi deth territòri.</p>	<p>Torisme, Comèrç e Transpòrts</p> <p>Miei Ambient e Pagesia</p>	<p>Conselh C d'A</p> <p>Conselh C d'A</p>

<p>5. Incentivar era conciliacion dera vida familhau y laborau</p>	<p>5.1. Realizar campanhes vèrs era reconeishença o valor as trabalhs domestics e de suenh de persones.</p> <p>5.2. Realizar ua campanha entà incorporar era corresponsabilitat masculina as trabalhs domestics</p> <p>5.3. Elaborar un catalòg de bones practiques</p> <p>5.4. Utilizar recorsi comunitaris entà favorir era participacion des hemnes as activitats (ludotèques, espacis entà deishar as mainatges)</p> <p>5.5. Aufrir recorsi e sostier as hemnes suenhadores.</p> <p>5.6. Promòir era creacion d'un banc de temps entre es hemnes</p>	<p>SIAD/Servicis Sociaus</p> <p>SIAD/Servicis Sociaus</p> <p>SIAD/Servicis Sociaus</p> <p>SIAD/ Servicis Sociaus</p> <p>SIAD/ Servicis Sociaus</p> <p>SIAD/ Servicis Sociaus</p>	<p>Conselh C d'Ar Servici Ar Sal</p> <p>Conselh C d'Ar Servici Ar Sal</p> <p>Conselh C d'Ar Servici Ar Sal</p> <p>Conselh C d'Ar Servici Ar Sal</p> <p>Conselh C d'Ar Servici Ar Sal</p> <p>Conselh C d'Ar Servici Ar Sal</p>
<p>6. Promòir era participacion sociau e era creacion de hilats sociaus entre es hemnes</p>	<p>6.1. Sostier as associacions e grops de hemnes d'Aran</p> <p>6.2. Organizar amassades damb es associacions e grops de hemnes des diuèrsi ajuntaments e pedanies entà compartir experiéncias</p> <p>6.3. Propiciar era collaboracion des associacions de hemnes ara</p>	<p>SIAD/Servicis Sociaus</p> <p>SIAD/Servicis Sociaus</p> <p>SIAD/Servicis Sociaus</p>	<p>Conselh C d'Ar Servici Ar Sal</p> <p>Conselh C d'Ar Servici Ar Sal</p> <p>Conselh C d'Ar</p>

	<p>implementacion deth Plan de Politiques de Hemnes d'Aran</p> <p>6.4. Impulsar era participacion des associacions as procèssi de participacion ciutadana e politiques de sostenibilitat deth territòri</p>	<p>SIAD/Servicis Sociaus Mieï Ambient e PAGESIA</p>	<p>Servici Ar...</p> <p>Sal...</p> <p>Conselh C...</p> <p>d'Ar...</p> <p>Servici Ar...</p> <p>Sal...</p>
<p>7. Desenvolpar iniciatives educatives e culturaus que favorisquen era igualtat d'oportunitats entre òmes e hemnes</p>	<p>7.1. Elaboracion d'un huelheton de difusion sus coeducacion desvolopat pes centres educatius e centre de recorsi escolars/academic</p> <p>7.2. Organizar charrades dirigides as associacions de mairs e pairs (AMPA) en relacion damb era educacion non- sexista e era coeducacion.</p> <p>7.3. Incorporar es principis dera coeducacion as libres de tèxte en aranés e enes matèries de lectura, didactiques e de supòrt</p> <p>7.4. Incorporar es principis dera coeducacion enes programes de formacion non reglada.(Activitats extraescolars)</p> <p>7.5. Impulsar cicles formatius entà hemnes adultes en caumatge o sense titulacion</p> <p>7.6. Promòir e facilitar es mecanismes entà hèr mes vedibles es aportacions des hemnes en toti es encastres dera cultura (dances, teatre,</p>	<p>Educacion e Politica Lingüística</p> <p>Educacion e Politica Lingüística</p> <p>Educacion e Politica Lingüística</p> <p>Educacion e Politica Lingüística</p> <p>Innovacion e Empresa</p> <p>Educacion e Politica Lingüística</p>	<p>Conselh C...</p> <p>d'Ar...</p> <p>Conselh C...</p> <p>d'Ar...</p> <p>Conselh C...</p> <p>d'Ar...</p> <p>Conselh C...</p> <p>d'Ar...</p> <p>Conselh C...</p> <p>d'Ar...</p>

	vidèo, literatura)		
8. Contribuïr ara melhora dera salut des hemnes en tot eth sòn cicle de vida	<p>8.1. Impulsar era promocion deth suenh dera salut des hemnes mejançant materiaus de divulgacion.</p> <p>8.2. Organizar talhèrs de sensibilizacion ath personau socio-sanitari sus tèmes restacadi ara percepcion deth còs e era intimitat des hemnes.</p>	<p>Aran Salut</p> <p>Aran Salut SIAD/Servicis Sociaus</p>	<p>Conselh C d'Ar Serviçi Ar Sal</p> <p>Conselh C d'Ar Serviçi Ar Sal</p>
9. Desenvolpar politiques actives entà eradicar era violéncia contra es hemnes	<p>9.1 Elaboracion e implementacion d'un plan de formacion sus era perspectiva de genre ath personau sanitari e socio-sanitari</p> <p>9.2. Elaborar un programa de prevencion e sensibilizacion sociau sus abús entre era poblacion joena</p> <p>9.3. Realizacion de talhèrs sus autoestima e percepcion de risqui entà adolescents</p> <p>9.4. Dessenh e realizacion de campanhes anuaus enes mieis de comunicacion sociau entà sensibilizar e informar sus desparières formes e encastres dera violéncia masclista e es sòns efèctes vèrs es hemnes e es sòns hilhs e hilhes</p> <p>9.5. Impulsar era perspectiva de genre en totes es pagines web e blògs deth Conselh Generatu d'Aran</p>	<p>Aran Salut SIAD/Servicis Sociaus</p> <p>Joenessa SIAD/Servicis Sociaus</p> <p>Joenessa SIAD/Servicis Sociaus</p> <p>Gabinet e Comunicacion</p> <p>Gabinet e Comunicacion</p>	<p>Conselh C d'Ar Serviçi Ar Sal</p> <p>Conselh C d'Ar Serviçi Ar Sal</p> <p>Conselh C d'Ar Serviçi Ar Sal</p> <p>Conselh C d'Ar</p> <p>Conselh C d'Ar</p>

--	--	--	--

Bibliografía general:

1. Ajuntament de Lleida, Regidoria de Participació Ciutadana i promoció de la Dona: *I Pla Municipal de Politiques d'Igualtat de Gènere a Lleida 2006-2010*, Desembre, 2006
2. Anuari de Estadístiques de Catalunya 2008
3. Beltran Costa, Oriol: *“Es Aranesi. Adaptació a l’entorn i organitzacio social al Pirineu Central”*, Universitat de Barcelona, Tesi Doctoral, 1994
4. Camarero Rioja Luis A., Castellanos Ortega Mari L. García Borrego I. y Sampedro Gallego R.: *“El trabajo desvelado. Trayectorias ocupacionales de las mujeres rurales en España”*, Secretaria General de políticas de igualdad y Instituto de la Mujer, Madrid, 2006
5. Carrasco Cristina, *Estadístiques sota sospita. Proposta de nous indicadors des de l’experiència femenina*, Institut Català de les Dones, 2007
6. Caubet Delseny, Pepita: *“Rebrembes tàs hemnes pagases de Vielha”*, Fundacion Privada Musèu Etnologic dera Val d’Aran: *“Tèrra aranesa”*, Numero 6, 2006, pag. 27
7. Centro Dolors Piera d’ igualtat d’oportunitats i promoció de les dones: *Diagnosis sobre la situació de las mujeres en Lleida*, 2008

8. Gabàs i Gasa, Àngela: *“Indicadores de Género Contra la Exclusión Social. Informe sobre el fenómeno de l exclusión social.”* SURT, Dones per a la Inserció Laboral Abril 2003
9. Escudero Gallegos, Carlota: *“La transversalidad de género en la Agenda 21 provincial”*, Seminario de Estudios Interdisciplinarios de la Mujer de la Universidad de Málaga, 2007
10. Morón Martin, María: *“Intervencions dels ajuntaments de Catalunya en polítiques de gènere. Informe”*, Barcelona, novembre 2004
11. Muntañola Nora y Rojas Lía: *“Informe sobre participación ciudadana en el Vall d’Aran: Experiències i processos de participació”*, Vielha 2005
12. Roigé i Ventura X., Beltran Costa O., Estrada F.: *“Antropología de l’arquitectura a la Val d’Aran”*, Garsineu, 1997

Pàgines web consultadas:

1. Conselh Generau d’Aran, <http://www.conselharan.org/>
2. Institut Català de les Dones, <http://www20.gencat.cat/portal/site/icdones>
3. Instituto de la Mujer, <http://www.migualdad.es/MUJER/>
4. Institut Basc de la Dona, http://www.emakunde.es/indice_c.htm
5. II Plan municipal para la igualdad de oportunidades entre mujeres y hombres de Madrid, 2006-2009: <http://www.munimadrid.es/UnidadesDescentralizadas/ServALaCiudadania/IgualdadDeOportunidades/Publicaciones/PlanDelIgualdadOportunidades/PlanIgualdad.pdf>
6. II Plan de Igualdad de Oportunidades, Ayuntamiento de Santa Cruz de Tenerife, 2006-2010: <http://www.sctfe.es/index.php?id=450>